

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Перший проректор
 Глухівського НПУ
 ім. О. Довженка
Марина ХРОЛЕНКО
 ім'я, прізвище
 08» 08 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **«ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»**

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія

Предметна спеціальність:

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма: «Психологія»

Статус: цикл професійної підготовки, нормативна

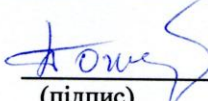
Структурні підрозділи, відповідальні за реалізацію навчальної дисципліни: Навчально-науковий інститут педагогіки і психології

Кафедра: педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин				Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття			Самостійна робота, в т.ч. ПРС	Залік	Іспит
					Всього	Лекції	Практичні заняття			
Денна	2	4	5	150	50	28	22	100		+
Заочна	2	4	5	150	10	8	8	134		+

Робочу програму складено на основі: Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 Психологія (затвердженого та введеного в дію наказом Міністерством освіти і науки України від 24.04.2019 року № 565) та змін до Стандарту, затверджених наказами Міністерства освіти і науки України № 1583 від 29.12.2023 р., № 842 від 13.06.2024 р., Професійного стандарту «Практичний психолог закладу освіти», затвердженого наказом Мінекономіки № 2425 від 24.12.2020 р., Професійного стандарту «Практичний психолог (соціальна сфера)», затвердженого наказом Мінекономіки № 211 від 03.02.2021 р., освітньо-професійної програми «Психологія», навчального плану підготовки бакалаврів спеціальності 053 Психологія Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

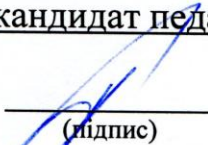
Укладач робочої програми: Валерій ПОЛЩУК, доктор психологічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

кафедрою педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту
протокол від «27» серпня 2024 року № 1

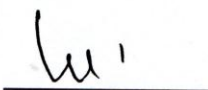
Завідувач кафедри Павло БІЛІЧЕНКО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ЗАТВЕРДЖЕНО

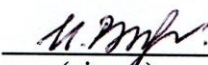
вченою радою ННІ Педагогіки і психології
протокол від «28» серпня 2024 року № 7

Голова вченої ради ННІ Педагогіки і психології Андрій ШЕРУДИЛО, кандидат педагогічних наук, доцент

(підпис)

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми Інга ПОЛІЛУЄВА, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

(підпис)

1. Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна «Педагогічна психологія» є нормативним компонентом освітньої програми «Психологія».

Предмет навчальної дисципліни: соціальні факти, механізми, закономірності, умови, що забезпечують формування і розвиток особистості у державному освітньому процесі та в умовах організованих і неорганізованих соціальних викликів.

Мета навчального курсу:

засвоєння і систематизація набутої в історичному календарному часі інформації про психологію людини у спеціально організованій педагогічній взаємодії (навчання та виховання) та соціальних координатах організованих і неорганізованих викликів задля успішної реалізації власної індивідуальної особистісно-професійної траєкторії та зміцнення національної безпеки громадянського суспільства через 1) виокремлення актуальної психолого-педагогічної проблематики мирного повсякдення континентальної загарбницької війни, 2) локалізацію чи унеможливлення стабілізації в себе та інших громадян суб'єктивних чи споглядальних настанов, стереотипів, міфів про соціальну дійсність.

Завдання навчального курсу:

1. Засвоїти пізнавальні пріоритети психолого-педагогічного знання в інформаційному розрізі особистісних, соціальних, економічних, культурологічних, етнічних, політичних тощо обставин соціальної реальності.

2. Систематизувати базовий різноплановий динамічний тематичний інформаційний масив (монографії, підручники, посібники, статті у періодиці тощо) з домінуванням наукових і навчально-методичних першоджерел за останні п'ять календарних років (2020–2024 рр. і окремо – 2025 р.), а також знакових наукових досягнень, які уособлюють «класику психологічної науки».

3. Сформувати пізнавальну орієнтацію на результативний пошук актуальних поточних, реальних і потенційних соціальних запитів на досконале знання педагогічної психології в умовах сучасних соціальних викликів і загроз.

Теоретична частина навчального курсу: це інформація про генезу психолого-педагогічного знання у концептуальних здобутках наукових шкіл та наукових уявленнях славетних наукових постатей у пізнавальному вимірі календарного соціального часу «минуле – теперішнє – майбутнє».

Практична частина навчального курсу: встановлення можливостей застосування тематичних теоретичних знань в інтенсивній практиці професійної діяльності психолога.

Самостійна робота: вивчення теоретичного матеріалу поза організаційними межами лекцій та семінарів для формування завершеної логістики змісту навчально-професійного процесу (це окремий або інтегральний інформаційний фрагмент з переліку екзаменаційних питань відповідно до структури модулів).

Пререквізити: 1) контент освітньо-професійної програми підготовки бакалавра 053 Психологія: а) цикл загальної підготовки (філософія, історія та культура України, педагогіка); б) цикл професійної підготовки (галузеве психологічне знання: загальна психологія, вікова психологія, диференційна психологія, соціальна психологія, етнопсихологія, психологія управління, історія психології); 2) позаплановий програмний навчальний контент (біологія, економіка, соціологія, етика, естетика, географія, художня література).

Постреквізити: інформаційний масив навчального курсу «Педагогічна психологія» є фундаментальною професійною основою передовсім для успішного виконання наукових студентських робіт, проходження педагогічних практик і, як наслідок, необхідних професійних компетенцій.

Тематичний зміст навчальної дисципліни, крім знакових досягнень галузевого світового, зокрема українського психологічного знання, відображає також тривалий авторський науково-педагогічний досвід в українській вищій школі кінця ХХ ст. – 2025 р.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 9 Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

ФК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

ФК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ФК 12. Здатність до особистісної рефлексії в межах професійних компетенцій, розуміння динаміки міжособистісних стосунків та керування ними.

ФК 13. Здатність забезпечувати та підтримувати психологічне здоров'я учасників освітнього процесу в ЗО, проводити діагностично-корекційну роботу та психологічний супровід.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ПРН 20. Здійснювати психологічне забезпечення освітнього процесу, сприяти всебічному особистісному розвитку здобувачів освіти, в тому числі здобувачів з особливими освітніми потребами, реалізації їхніх можливостей та захисту психічного здоров'я під час навчання.

Організація навчання

Види занять

Лекція (монолог, діалог, діалог – монолог, монолог – діалог): передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією для з'ясування рівня пізнавальної орієнтації студентів у змісті навчального курсу.

Семинар (діалог, індивідуальне усне опитування, групове письмове опитування тощо): деталізований розгляд студентами теоретико-практичних положень навчального курсу для їхнього засвоєння з перспективою формування необхідних вмінь і навичок (перелік тем семінарів визначається робочою навчальною програмою дисципліни).

Самостійна робота студента (СРС): окремий інформаційний спектр з переліку екзаменаційних питань, який розробляється студентом на основі загальних тематичних рекомендацій викладача (контроль: семінари чи модульні роботи).

Методи навчання: активний діалог, бесіда, «брейн-штормінг», тестові технології, рольова гра тощо; методи: теоретичний аналіз інформації, реферування матеріалу, аналіз продуктів діяльності, аналіз продуктів власної пошукової діяльності, структурне та структурно-функціональне моделювання соціально-психологічних явищ, екстраполяція тощо) з пріоритетністю а) домінування наукового пошуку («проблемності») у викладі інформаційного масиву викладачем, б) самостійної роботи студентів.

Навчальні заняття для здобувачів вищої освіти денної і заочної форм навчання під час дистанційної освіти здійснюється в синхронному (взаємодія учасників освітнього процесу з одночасним перебуванням у вебсередовищі дистанційного навчання) за допомогою технологій дистанційного навчання (онлайн-зв'язок програмного забезпечення Zoom, Google Meet, Skype, соціальних месенджерів Viber, Instagram, Telegram тощо) та асинхронному режимі (взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання із затримкою в часі) за допомогою електронної пошти, соціальних мереж, форумів, Google Classroom

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS).

Підсумковий контроль – екзамен.

Освітні технології організації навчання та викладання: 1) особистісно-орієнтовані (індивідуального навчання; активного навчання та самонавчання; евристичного навчання; 2) активні та інтерактивні (розвитку критичного мислення; проведення дискусій; ділові та рольові ігри тощо).

Форми навчальної роботи: практикуми, тренінги, рольова гра, проектно-рольове моделювання; аналітичні дискурси, диспути тощо.

Методи навчання

Методи організаційні: вербальні (лекція-монолог; лекція-діалог; проблемно-орієнтована лекція); візуальні (використання презентацій, демонстрація матеріалів, застосування опорних схем і конспектів); практичні (виконання прикладних завдань).

Методи мотивації пізнавальної активності: проблемний виклад інформації; звернення до реального життєвого досвіду студентів; навчальні дискусії.

Методи оцінювання та самоконтролю навчальних результатів: усні; письмові; аналіз і самоаналіз.

**2. Опис навчальної дисципліни
«Педагогічна психологія»**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань: <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
		Статус – нормативна	
Модуль 3 Змістових модулів – 3 Загальна кількість годин – 150	Спеціальність: 053 Психологія Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Освітня програма: «Психологія»	Рік підготовки	
		2-й	2-й
		Семестр	
		4-й	4-й
		Лекційні заняття	
		28 год.	8 год.
		Семінари	
		22 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		100 год.	134 год.
Вид контролю – екзамен			

2.1. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Педагогічна психологія як наука і навчальний предмет.

Навчання і виховання як предмет педагогічної психології. Розділи педагогічної психології: психологія навчання, психологія виховання; психологія вчителя та педагогічної діяльності. Проблеми педагогічної психології. Завдання педагогічної психології. Місце педагогічної психології в системі наукового знання (педагогіка, методики, загальна психологія, вікова психологія, фізіологія тощо). Принципи побудови досліджень з педагогічної психології. Методи педагогічної психології. Спостереження та його види. Експеримент та його види. Вивчення продуктів діяльності. Генетичний метод. Моделювання. Тести. Статистичні і математичні методи. Залежність змісту метода від предмета вивчення.

Початковий етап розвитку педагогічної психології (кінець XIX – початок XX ст.): розвиток педагогічної психології в США та Європі (Англія, Німеччина, Франція, Швейцарія та ін.). Становлення педагогічної психології в Україні XVII – XIX ст. (М. Ф. Прокопович, Г. С. Сковорода, Т. Г. Шевченко та ін.). Педагогічна антропологія К. Д. Ушинського. Предмет і завдання педагогічної психології у творах С. А. Ананьїна, П. Ф. Каптерева, О. Ф. Лазурського, П. Ф. Лесгафта, А. П. Нечаєва, С. Ф. Русової, О. І. Сікорського та ін. Розвиток педагогічної психології в СРСР (Л. І. Божович, П. П. Блонський, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, Д. Б. Ельконін, В. П. Зінченко, Б. С. Кобзар, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, Н. А. Менчинська, Д. Ф. Ніколенко, А. В. Петровський, С. Л. Рубінштейн, І. О. Синиця, П. Р. Чамата, В. І. Чепелев та ін.). Розробка проблем педагогічної психології в Україні (М. І. Алексєєва, Г. О. Балл, І. Д. Бех, М. Й. Боришевський, Ю. З. Гільбух, С. Д. Максименко, О. Я. Чебикін та ін.). Розробка педагогічної психології в Україні в кінці XX– 2025 рр. (І. С. Булах, Ю. О. Приходько, В. В. Рибалка, В. М. Чернобровкін та ін.).

Змістовий модуль 2. Навчання і виховання як феномени педагогічної психології.

Предмет психології навчання. Проблеми психології навчання. Психологія і педагогіка навчання. Типи навчання. Розвивальні можливості навчання. Конструювання навчального змісту. Мотиви навчання. Моделі навчання (інформаційна, операціональна, розвивальна). Психологічні аспекти дидактичних принципів, змісту предмета та методів засвоєння знань, умінь, навичок. Теорії навчання (Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін, Л. В. Занков, О. М. Матюшкін, Л. М. Проколієнко та ін.). Концепції управління навчанням. Розвиток особистості в процесі навчання. Способи управління навчанням: програмоване навчання, алгоритмізація, проблемне навчання, комп'ютерне навчання, уроки-діалоги тощо. Перспективи індивідуального розвитку учнів. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні. Завдання психології навчання як розділу педагогічної психології. Пізнавальний інтерес. Психологічний аналіз уроку.

Основні вихідні поняття: алгоритм, емпіричні знання, моделі навчання, мотивація, навчальна програма, навчання, орієнтовна основа діяльності, пізнавальна активність, проблемна ситуація, програмування, тип навчання, уроки-діалоги, цілепокладання.

Історія психології учіння (В. А. Дістервег, Я. А. Коменський, К. Д. Ушинський та ін.). Учіння як одна з сторін педагогічного процесу. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння. Види та структура навчальної діяльності. Основні компоненти учіння (змістові, цільові, мотиваційні, операційні, емоційно-

вольові, комунікативні, результативні, контрольно-оцінювальні). Вікова динаміка процесу учіння. Психологічні умови формування вмінь самостійно вчитись. Подолання неуспішності в учінні. Рівні сформованості навчальної діяльності. Вміння вчитися самостійно як інтегральна якість особистості. Здібності до учіння. Психодіагностика розумової самостійності індивіда. Мотивація учіння. Процес засвоєння як зміст навчальної діяльності учнів. Проблема научіння. Теорії соціального научіння (Н. Міллер, Дж. Доллард).

Основні вихідні поняття: компоненти учіння, мотиви учіння, навчання, научіння, пізнавальний інтерес, пізнавальна діяльність, розумова самостійність, самоосвіта, учіння, навчальні дії.

Історія психології виховання як розділу педагогічної психології. Проблема виховання в роботах зарубіжних та вітчизняних психологів. Виховання як суспільне явище та соціальна функція. Предмет психології виховання. Проблеми психології виховання. Виховання як процес формування цілісної особистості. Теорії виховання (персоналістична, академічна, спіритуалістична, соціокогнітивна, психологічна, технологічна, народна педагогіка) (О. В. Сухомлинська). Закономірності виховного впливу. Історичні моделі виховання. Виховання та індивідуальний розвиток учнів. Процес виховання та чинники неорганізованого соціального впливу. Психологічні механізми виховання. Методи і прийоми виховного впливу. Самопізнання та самооцінка як передумови самоактуалізації у вихованні. Поняття про моральність. Вчинок як одиниця моральної поведінки. Критерії та показники вихованості. Вікові аспекти виховання і життєвий шлях особистості. Психологічні особливості дітей із асоціальною поведінкою. Проблеми сім'ї у вихованні дітей. Психологія індивідуального підходу в процесі виховання особистості. Завдання психології виховання. Психологічний аналіз вчинку учня.

Основні вихідні поняття: акцентуація, виховання, ефект ореолу самовиховання, методи виховного впливу, моральний світогляд, моральна поведінка, моральний вчинок, саморегуляція, самопізнання, самоактуалізація, соціальний вплив.

Змістовий модуль 3. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен педагогічної психології.

Історія «психології вчителя» як розділу педагогічної психології. Предмет психології вчителя (Ф. М. Гноболін, В. А. Крутецький, Н. В. Кузьміна, М. Д. Левітов, О. М. Леонтьєв, Д. Ф. Ніколенко, С. Л. Рубінштейн, В. А. Сластьонін, Б. М. Теплов, О. І. Щербаков та ін.) Особливості педагогічної діяльності. Педагогічні здібності та їх структура. Формування педагогічних здібностей. Педагогічні вміння та навички. Структура педагогічної діяльності вчителя (конструктивна, організаційна, комунікативна). Професійна спрямованість особистості вчителя. Види стилів та індивідуальний стиль діяльності вчителя. Психологічні основи педагогічної оцінки, педагогічного такту, педагогічної етики. Взаємини вчителя з учнями. Психологічна готовність вчителя до педагогічної праці. Психологія педагогічних стереотипів. Психологія педагогічного авторитаризму. Взаємостосунки вчителів як необхідна умова створення сприятливого психологічного клімату в школі.

Основні вихідні поняття: авторитет вчителя, виховні ситуації, педагогічна діяльність, педагогічна взаємодія, педагогічні ситуації, педагогічна майстерність, педагогічний стереотип, педагогічне спілкування, педагогічний такт, професійна діяльність, стиль педагогічної діяльності, стиль спілкування, структура здібностей.

2.2. Структура навчальної дисципліни (денна форма)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	Семінарські заняття	СРС
Змістовий модуль I. Педагогічна психологія як наука і навчальний предмет			
Тема 1.1. Предмет, завдання і методи педагогічної психології.	6	4	16
Тема 1.2. Короткий історичний нарис виникнення і становлення педагогічної психології.	6	4	16
Змістовий модуль II. Навчання і виховання як феномени педагогічної психології			
Тема 2.1. Психологія навчання як розділ педагогічної психології	4	4	16
Тема 2.2. Психологія учіння	4	2	16
Тема 2.3. Психологія виховання як розділ педагогічної психології	4	4	16
Змістовий модуль III. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен педагогічної психології.			
Тема 3.1. Психологія особистості вчителя і педагогічної діяльності як розділ педагогічної психології.	4	4	20
Разом за семестр	28	22	100

2.3. Структура навчальної дисципліни (заочна форма)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:		
	лекції	Семінарські заняття	СРС

Змістовий модуль I. Педагогічна психологія як наука і навчальний предмет			
Тема 1.1. Предмет, завдання і методи педагогічної психології.	2	2	22
Тема 1.2. Короткий історичний нарис виникнення і становлення педагогічної психології.	1	1	22
Змістовий модуль II. Навчання і виховання як феномени педагогічної психології.			
Тема 2.1. Психологія навчання як розділ педагогічної психології	1	1	22
Тема 2.2. Психологія учіння	1	1	22
Тема 2.3. Психологія виховання як розділ педагогічної психології	1	1	22
Змістовий модуль III. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен педагогічної психології.			
Тема 3.1. Психологія особистості вчителя і педагогічної діяльності як розділ педагогічної психології.	2	2	24
Разом за семестр	8	8	134

2.4. Зміст лекційного курсу

Номер теми	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1.1.–1.2	Лекція 1–2. Місце педагогічної психології в системі наукового знання. <i>Анотація. Аналізуються методологічні основи педагогічної психології. З'ясовуються її принципи, проблеми, завдання, прикладне значення. Виокремлюються перспективи впровадження результатів психолого-педагогічних досліджень у практику повсякденної педагогічної діяльності..</i>	4/2
1.1.–1.2	Лекція 3–4. Короткий історичний нарис виникнення і становлення педагогічної психології. <i>Анотація. Аналізуються витоки педагогічної психології, основні етапи її становлення як становлення як самостійної галузі психологічного знання. Виокремлюються основні авторські підходи у вивченні проблематики педагогічної психології. Наголошується на необхідності вивчення наступності ідей педагогічної психології, їх практичній реалізації.</i>	4/1
2.1.	Лекція 5–6. Закономірності навчального процесу. <i>Анотація. Аналізуються феномени навчання і виховання як нерозривні складові навчально-виховного процесу, системи їх співвідношень з поняттям психічного розвитку. Наголошується на необхідності критичного осмислення теоретико-практичної спадщини про психологію навчання і виховання, створенні ефективних технологій навчання і виховання, які б шкодили фізичному та психічному здоров'ю підростаючої особистості.</i>	2/1
2.2	Лекція 7–8. Психологія учіння. <i>Анотація. З'ясовується співвідношення феноменів "навчання" і "учіння", їх прикладні аспекти у практиці педагогічної діяльності. Наголошується на необхідності системного навчання, виробленні в учнів самостійних умінь навчатися</i>	2/1
2.3	Лекція 9–11. Закономірності виховного впливу. <i>Анотація. Психологія виховання як життєвий та науковий феномен залежить від комплексу умов навколишнього середовища. Аналізуються основні історичні моделі, механізми виховного процесу. Наголошується на необхідності диференційованого підходу у виховному процесі, активізації сім'ї у становленні підростаючої особистості.</i>	2/1
3.1.	Лекція 12–14. Психологія особистості вчителя і закономірності педагогічної діяльності. <i>Анотація. Вивчаються стилі педагогічної взаємодії в умовах сучасного педагогічного повсякдення. Без допомоги сім'ї педагогу неможливо успішно подолати зовнішні негативні соціальні чинники, які впливають на дитячу особистість. Перспективною є система особистісно-зорієнтованої взаємодії, до якої суспільство зараз не є готовим.</i>	4/2
	Разом за семестр	28/8

2.5. Зміст семінарських занять

Номер теми		Кількість годин
1.1–1.2	<p>Семінар 1–2. Педагогічна психологія в системі наукового знання. Примітка: до кожного питання семінару формулювати резюме (перспективи впровадження наукових ідей у практику професійної діяльності психолога).</p> <p>1. Навчання і виховання як предмет педагогічної психології. Становлення педагогічної психології в Україні та Росії в XVII–XIX ст. (О.В. Духнович, М.В. Ломоносов, М.І. Новиков, Ф. Прокопович, Г.С. Сковорода, Т.Г. Шевченко та ін.). Педагогічна антропологія К.Д. Ушинського. 2. Предмет і завдання педагогічної психології в Росії у кінці XIX – на початку XX ст. (С.А. Ананьїн, П.Ф. Каптерев, О.Ф. Лазурський, П.Ф. Лесгафт, А.П. Нечаєв, С.Ф. Русова, І.О. Сікорський та ін.). 3. Розвиток педагогічної психології в СРСР (Л.І. Божович, П.П. Блонський, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, В.П. Зінченко, Б.С. Кобзар, Г.С. Костюк, О.М. Леонт'єв, Н.А. Менчинська, Д.Ф. Ніколенко, С.Л. Рубінштейн, І.О. Сіниціна, П.Р. Чамата, В.І. Чепелєв та ін.).</p> <p>Основні вихідні поняття: Основні вихідні поняття: психологія навчання, психологія виховання, психологія педагогічної діяльності.</p>	4/2
2.1–2.2	<p>Семінар 3–4. Педагогічна психологія в системі наукового знання (продовження). Примітка: до кожного питання семінару формулювати резюме (перспективи впровадження наукових ідей у практику професійної діяльності психолога: передовсім про психологію особистості)</p> <p>1. Розділи педагогічної психології: психологія навчання, психологія виховання; психологія вчителя і педагогічної діяльності. 2. Проблеми педагогічної психології. 3. Завдання педагогічної психології. 4. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками (педагогіка, методика, загальна і вікова психологія, фізіологія тощо). 5. Принципи побудови досліджень з педагогічної психології. 6. Методи педагогічної психології.</p> <p>Основні вихідні поняття: Основні вихідні поняття: психологія навчання, психологія виховання, психологія педагогічної діяльності.</p>	2/1
3.1–3.2	<p>Семінар 5.–6. Закономірності навчання. Примітка: до кожного питання семінару формулювати резюме (перспективи впровадження наукових ідей у практику професійної діяльності психолога з акцентованим виокремленням «теорій особистості»)</p> <p>1. Проблеми психології навчання. 2. Типи, мотиви моделі навчання. навчання. 3. Психологічні аспекти дидактичних принципів, змісту предмета і методів засвоєння знань, умінь, навичок. 4. Концепції управління навчанням. 5. Перспективи індивідуального розвитку учнів. 6. Завдання психології навчання як розділ педагогічної психології.</p> <p>Основні вихідні поняття: алгоритм, емпіричні знання, моделі навчання, мотивація, навчальна програма, навчання, орієнтовна основа діяльності, пізнавальна активність, проблемна ситуація, програмування, тип навчання, уроки-діалоги, цілепокладання.</p>	2/1
4.1	<p>Семінар 7–8. Проблема учіння та научіння в педагогічній психології. Примітка: до кожного питання семінару формулювати резюме (перспективи впровадження наукових ідей у практику професійної діяльності психолога з акцентованим виокремленням «теорій особистості»)</p> <p>1. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння. 2. Види і структура навчальної діяльності. 3. Вікова динаміка процесу учіння. 3. Рівні сформованості навчальної діяльності. 4. Психодіагностика розумової самостійності індивіда. 5. Мотивація учіння.. 6. Проблема научіння.</p> <p>Основні вихідні поняття: компоненти учіння, мотиви учіння, навчання, научіння, пізнавальний інтерес, пізнавальна діяльність, розумова самостійність, самоосвіта, учіння, навчальні дії.</p>	2/1
4.2	<p>Семінар 9. Особливості виховного впливу. Примітка: до кожного питання семінару формулювати резюме (перспективи впровадження наукових ідей у практику професійної діяльності психолога)</p> <p>1. Проблеми психології виховання. 2. Закономірності виховного впливу. 2. Історичні моделі виховання. 3. Психологічні механізми виховання. 4. Завдання психології виховання.</p> <p>Психологія кінця XX– початку XXI ст.: методологічна систематизація наукових</p>	2/1

	уявленнь про психіку людини. Основні вихідні поняття: акцентуація, виховання, ефект ореолу самовиховання, методи виховного впливу, моральний світогляд, моральна поведінка, моральний вчинок, саморегуляція, самопізнання, самоактуалізація, соціальний вплив.	
4.2	Семинар 10–11. Особливості педагогічної діяльності. Примітка: до кожного питання семінару формулювати резюме (перспективи впровадження наукових ідей у практику професійної діяльності психолога психолога 1. Педагогічні здібності та їх структура. 2. Професійна спрямованість особистості вчителя. 3. Психологічна готовність учителя до педагогічної праці. 4. Психологія педагогічних стереотипів. 5. Психологія педагогічного авторитаризму. Основні вихідні поняття: : авторитет вчителя, виховні ситуації, педагогічна діяльність, педагогічна взаємодія, педагогічні ситуації, педагогічна майстерність, педагогічний стереотип, педагогічне спілкування, педагогічний такт, професійна діяльність, стиль педагогічної діяльності, стиль спілкування, структура здібностей.	2/2
	Разом за семестр	22/8

2.6 –2.7. Зміст самостійної роботи / ІРС

Номер теми	Зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.1–1.2	Функціональне місце навчальної дисципліни «Педагогічної психології» як окремої психологічної галузі у системі наукового знання: самоаналіз власних відповідей та відповідей інших студентів на питання семінарських занять	32/44
2.1–2.2	Закономірності навчально-виховного процесу (систематизація):	48/66
3.1–3.2	Закономірності професійної діяльності психолога (систематизація)	20/24
	Разом за семестр	100/134

Самостійний вибір контенту самостійної роботи (всього – 4 завдання):

1. Розробка проблем педагогічної психології в Україні у 1990– 2025 рр.
2. Психологія розвивального навчання.
3. Психологія педагогічної діяльності у надзвичайних ситуаціях.

Примітка : для студентів заочної форми навчання – це також додаткове розроблення змісту одного реферативного повідомлення будь-якого інформаційного блоку (за власним вибором):

1. Ф. Прокопович: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності) .
2. Г.С. Сковорода: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності).
3. Т.Г. Шевченко: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності).
4. П.Ф. Каптерев: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності).
5. О.Ф. Лазурський: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності).
6. А.П. Нечаєв: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності).
- 7–8. К.Д. Ушинський: наукові уявлення про психологія навчання і виховання (можливості їх використання у практиці педагогічної діяльності).
9. Педагоги північно-східного регіону України – за власним вибором) : наукові уявлення про психологія навчання і виховання.
10. Пізнавальний інтерес у дошкільному віці.
11. Пізнавальний інтерес у школярів (віковий період – за вимогою викладача).
12. Психологічний аналіз уроку (узагальнення інформації з першоджерел).
13. Психологічний аналіз особистості учня (узагальнення інформації з першоджерел).
14. Психологічний аналіз групи (учнівського класу) (узагальнення інформації з першоджерел).

15. Типологія навчання у 1930-тих рр.: динаміка наукового пошуку.
16. Типологія навчання у 1940–90-тих рр.: динаміка наукового пошуку.
17. Директивна психологія навчання і виховання: за і проти.
18. Проблемне навчання: за і проти.
19. Типологія труднощів в реалізації особистісно орієнтованого навчання і виховання.
20. Типологія труднощів в реалізації індивідуального підходу.
21. Типологія труднощів в реалізації співпраці з сім'ями.
22. Соціальні стереотипи у батьків про діяльність вчителя.
23. Соціальні стереотипи в учнів про діяльність вчителя.
24. Соціальні стереотипи у вчителів про учнів та їхніх батьків.
25. Лихослів'я: вікова систематизація висловлювань та їх аналіз..
26. Авторитет практичного психолога в школі.

2.8. Перелік питань для підсумкового контролю

Примітка: додаткові питання передбачають інформаційний ракурс блоків самостійної роботи / ІРС

1. Педагогічна психологія як галузь психологічної науки. Предмет педагогічної психології. 2. Проблеми педагогічної психології. 3. Завдання педагогічної психології. 4. Принципи педагогічної психології. 5. Місце педагогічної психології в системі наукового знання. Її зв'язок із загальною та віковою, диференційною, соціальною психологією, психологією праці, віковою фізіологією, педагогікою тощо. 6. Педагогічна психологія і суспільна практика, практика педагогічної діяльності. 7. Основні методологічні принципи психологічного дослідження. Вимоги до методів дослідження. 8. Організаційні методи дослідження (лонгітюд, "поперечний зріз", комплексний метод). 9. Емпіричні методи (спостереження, експеримент, самоспостереження). 10. Діагностичні та інтерпретаційні методи (кількісні, якісні; структурні, генетичні; тести; опитувальники; аналіз продуктів діяльності; метод експертних оцінок). 11. Передумови виникнення педагогічної психології. 12. Становлення педагогічної психології у 18– на початку 20 ст. (Л.С. Виготський, П.Ф. Каптерев, О.Ф. Лазурський, П.Ф. Лесгафт, А.П. Нечаєв та ін.). 13. Становлення педагогічної психології у 18– на початку 20 ст. (М.І. Новиков, Ф. Прокопович, С.Ф. Русова, І.О. Сікорський, Г.С. Сковорода, Т.Г. Шевченко та ін.). 14–15. Розвиток педагогічної психології в СРСР (Л.І. Божович, П.П. Блонський, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, Д.Б. Ельконін, В.П. Зінченко, Б.С. Кобзар, Г.С. Костюк, О.М. Леонт'єв, Н.А. Менчинська, Д.Ф. Ніколенко, С.Л. Рубінштейн, І.О. Синиця, П.Р. Чамата, В.І. Чепелев та ін.). 16. Педагогічна антропологія К.Д. Ушинського. 17. Розвиток педагогічної психології в Україні (М.І. Алексєєва, Д.Ф. Ніколенко, Л.М. Проколенко, О.М. Раєвський, О.В. Скрипченко та ін.). 18. Сучасний стан педагогічної психології (І.Д. Бех, І.С. Булах, О.І. С.Д. М.В. Савчин та ін.). 19. Предмет психології навчання. Проблеми психології навчання. 20. Завдання психології навчання. 21. Принципи психології навчання як розділу педагогічної психології. 22. Типи навчання. 23. Особливості використання комп'ютерних технологій в навчальному процесі. 24. Програмоване навчання як спосіб організації навчального процесу. 25. Проблемне навчання як спосіб організації навчального процесу. 26. Пояснювально-ілюстративне навчання як спосіб організації навчального процесу. 27. Кредитно-модульне навчання (КМСОНП) як спосіб організації навчального процесу. 28. Розвивальні можливості навчання. 29. Принципи конструювання навчального змісту. 30. Мотиви навчання. 31. Моделі навчання. 32. Психологічні аспекти дидактичних принципів, змісту предмета та методів засвоєння знань, умінь, навичок. 33. Психологічні особливості навчальної діяльності обдарованих дітей. 34. Психологічні особливості навчальної діяльності ліворуких дітей, лівшів, амбидекстрів. 35. Психологічні особливості навчальної діяльності дітей, які мають вади у фізичному розвитку. 36. Психологічні особливості навчальної діяльності педагогічно занедбаних дітей. 37–38. Теорії навчання (Л.С. Виготський). 39. Теорії навчання (В.В. Давидов). 40. Теорії навчання (Д.Б. Ельконін). 41. Теорії навчання (О.М. Матюшкін). 42. Причини учнівської неуспішності та способи її подолання. 43. Перспективи індивідуального розвитку учнів. 44. Психологічні механізми цілепокладання в навчанні. 45. Теоретичні і практичні проблеми психології учіння. 46. Структура навчальної діяльності. 47. Основні компоненти учіння (змістові, цільові, мотиваційні, операційні, емоційно-вольові, комунікативні, результативні, контрольні-оцінні). 48. Основні етапи формування наукових понять. 49. Вікова динаміка процесу учіння. 50. Процес засвоєння як зміст навчальної діяльності учнів. 51. Психологічний аналіз уроку. 52. Проблема научіння. Теорії соціального научіння (Дж. Доллард, Н. Міллер). 53. Предмет психології виховання. Проблеми психології виховання. 54. Завдання психології виховання. 55. Історичні моделі виховання. 56. Принципи психології виховання як розділу педагогічної психології. 57. Типологія історичних виховних ідеалів. 58. Типові ознаки виховного процесу. 59. Теорії виховання (персоналістична, академічна). 60. Теорії виховання (соціальна, спіритуалістична). 61. Теорії виховання (соціокогнітивна, психокогнітивна, технологічна). 62. Особитісно-орієнтоване виховання. 63. Теорії виховання (народна педагогіка). 64. Закономірності виховного впливу. 65. Психологічні механізми виховання. 66. Вчинок як одиниця моральної поведінки. 67. Критерії та показники вихованості. 68. Вікові аспекти виховання і життєвий шлях особистості. 69. Психологічні особливості дітей з асоціальною поведінкою. 70. Проблеми сім'ї у вихованні дітей. 71. Психологія індивідуального підходу в процесі виховання особистості. 72. Психологічний аналіз учинку. 73. Психологічне обґрунтування виховного впливу. 74. Предмет психології вчителя (Ф.М. Гोनоболін, В.А. Крутецький, Н.В. Кузьміна, М.Д. Левітов, Д.Ф. Ніколенко та ін.). 75. Проблеми «психології вчителя» як розділу педагогічної психології. 76. Завдання

психології вчителя як розділу педагогічної психології. 77. Принципи «психології вчителя» як розділу педагогічної психології. 77. Педагогічні здібності та їх структура. 78. Види стилів та індивідуальний стиль діяльності вчителя. 79. Психологічна готовність вчителя до педагогічної праці (особливості діяльності вчителя дітей молодшого шкільного віку). 80. Психологічна готовність вчителя до педагогічної праці (особливості діяльності вчителя дітей середнього шкільного віку). 81. Психологічна готовність вчителя до педагогічної праці (особливості діяльності вчителя дітей старшого шкільного віку). 82. Психологія педагогічного авторитету, псевдоавторитету, авторитаризму. 83. Психологія педагогічних стереотипів (зайнятість батьків, нівелювання вічних моральних цінностей та ін.). 84. Об'єктивні і суб'єктивні кризові явища в дитинстві. 85. Психологія повсякдення і криза педагогічної свідомості. 86. Особливості навчально-виховного впливу в період об'єктивних вікових криз. 87. Дитячі психологічні профілі та взаємооцінка суб'єктів навчання і виховання. 88. Директивна педагогіка і психологічні особливості діяльності учителя-жінки. 89–90. Псевдовладність і дитячий прагматизм.

2.9. Система оцінювання (критерії оцінювання та шкала оцінювання)

»

2.9.1. Розподіл балів у межах навчальної дисципліни

Денна форма навчання

<i>Семінарські заняття</i>													<i>Самостійна робота</i>							<i>Модульний контроль</i>		<i>Форма семестрової атестації (екзамен)</i>				
Максимальний бал : 66													Максимальний бал: 12							Максимальний бал: 12		Максимальний бал: 10				
С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	С	11	МК (1–3)		10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	12			

Заочна форма навчання

<i>Семінарські заняття</i>										<i>Самостійна робота</i>							<i>Модульний контроль</i>		<i>Форма семестрової атестації (екзамен)</i>
Максимальний бал: 40										Максимальний бал: 40							Максимальний бал: 10		Максимальний Бал: 10
Семінар 1–2			Семінар 3–4							СР 1			СР 2				МК (1–3)		10
20			20							20			20				10		

Примітка: СР 1 та СР 2 можуть виконуватися як інтегроване завдання, що сумарно зіставляється із модульним структурно-функціональним змістом

2.9.2. Критерії та рівні навчальних досягнень

Шкала оцінювання

ECTS	Бали	Рівні навчальних досягнень студентів
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній

FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з навчальної дисципліни
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення навчальної дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень за шкалою ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Рівні навчальних досягнень здобувачів
1	2	3
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. На основі досконалого знання матеріалу предмету набуті знання, вміння та навички здобувач використовує при вирішенні нестандартних задач. Вільно володіє психолого-педагогічною термінологією, вміє критично аналізувати педагогічні факти, формулювати висновки з урахуванням досягнень педагогічної науки викладеної у педагогічній науковій і методичній періодиці. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної науково-дослідної роботи, який проявляється у написанні рефератів, оглядів літератури, виступах на студентських наукових конференціях.
82-89	B	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження. Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно застосовувати у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної педагогічної літератури. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни іноді виконував реферати не передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку що до вивченого матеріалу. Отримані знання використовує при аналізі стану навчально-виховного процесу.
74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками. Володіє матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, володіє психолого-педагогічною і науковою термінологією, під керівництвом викладача вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про педагогічні явища. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Частково опрацював(ла) передбачені програмою додаткові літературні джерела. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі.
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками. Повністю відтворює інформацію що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою літературою та першоджерелами, формулювання власної думки щодо тих чи інших емпіричних фактів. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані уміння може використовувати у стандартних ситуаціях, які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отримані при вивченні інших дисциплін.
60-63	E	Нижче середнього рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками. Самостійно відтворює головні положення викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Знає основні етапи організації і проведення наукового дослідження. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань у вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки, які при допомозі може виправити.

		Відсутнє знайомство з інформацією, що викладена в додатковій літературі.
35-59	FX	Низький рівень володіння навчальним матеріалом. Здобувач має уяву про деякі елементи наукового дослідження. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні, не може систематизовано відтворити навчальний матеріал, не вміє працювати з додатковою літературою і періодичними педагогічними виданнями. Конспект з предмету носить не систематизований, фрагментарний характер. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу без грубих помилок, на які не звертає уваги. Здобувач не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
1-34	F	Дуже низький рівень знань із дисципліни. Практично не знає психолого-педагогічної й наукової термінології. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не може користуватися підручником, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Володіє тільки окремими прийомами практичної діяльності, яких недостатньо для формування вмінь. Відсутність практичних умінь і навичок є підставою для повторного вивчення дисципліни

4. Інформаційне забезпечення:

Рекомендована література

Основна

1. Гетьман Т.О., Кричківська Т.Д. Проблеми педагогічної психології. Хрестоматія. К. : ЦНЛ, 2020. 381 с.
2. Заброцький М. М., Шапошникова Ю. Г. Педагогічна психологія. Лекції. К. : Гельветика, 2019. 144 с.
3. Свтух М. Б. Педагогічна психологія : підручник. К. : Кондор, 2015. 420 с.
4. Калениченко Р. А. Педагогічна психологія. К. : КНУБА, 2023. 196 с.
4. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія. К. : Каравела, 2019. 264 с.
5. Основи психології: підручник / за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. К.: Либідь, 2010. 632 с.
6. Поліщук В.М. Віковий кризовий розвитку людини від народження до дорослості. Суми: Університетська книга, 2021. 459 с.
7. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія. Суми: Університетська книга, 2023. 352 с.
8. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч. посіб. К. : Академвидав, 2006. 424 с.
9. Степанов О.М. Педагогічна психологія. К. : Академія, 2023. 413 с.
10. Токарева Н. М. Основи педагогічної психології. Кривий Ріг, 2013. 223с.

Додаткова

1. Бочелюк В. Й., Зарицька В. В. Педагогічна психологія. К. : ЦНЛ, 2006. 248 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська., З.В.Огороднійчук. та ін. К. : Просвіта, 2013. 416 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія. К. : Либідь, 2005. 400 с.
4. Карпенко Є. Вікова та педагогічна психологія: Актуальні студії сучасних українських учених. Дрогобич: Посвіт, 2014. 152 с.
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій)/ К. : ЦНЛ, 2010. 128 с.
- 6 Токарева Н. М. Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія. Київ. Альма-матер, 2017. 548 с.
7. Поліщук В.М. Групові очікування в освітньому середовищі суб'єктів початкової школи / Психологія міжгрупової взаємодії: історичний і територіальний виміри: монографія [Л. Г. Чорна, П. П. Горностай, В. М. Поліщук, В. І. Вус, Н. В. Дишлова, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, А. А. Мельниченко] / за наук. ред. Л. Г. Чорної; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. : Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2024. 194 с. (С. 84–97).
8. Поліщук В.М. Кризові, екстремальні і надзвичайні ситуації: концептуальні стратегії (теоретико-емпіричний зріз) // Психологічна безпека особистості : міжнар. колектив. монографія / Університет Григорія Сковороди в Переяславі ; Брест. держ. ун-т ім. О. С. Пушкіна ; за заг. ред. І. В. Волженцевої. Переяслав (Київська обл.) : Домбровська Я. М. ; Брест : БрДУ, 2021. 890 с (С. 605–622).
9. Поліщук В.М. Подолання деструктивних виявів міжгрупової взаємодії в освітньому просторі початкової школи / Психологія міжгрупової взаємодії: історичний і територіальний виміри: монографія [Л. Г. Чорна, П. П. Горностай, В. М. Поліщук, В. І. Вус, Н. В. Дишлова, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, А. А. Мельниченко] / за наук. ред. Л. Г. Чорної; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К. : Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2024. 194 с. (С.1 53–165).
10. Поліщук В.М. Психологічна адаптація у системі розвивальної взаємодії «викладач – студент». *Габітус. Науковий журнал*, 2022. Вип. 41. С. 101–105.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://gumer.info/bibliotek_Buks/Psichot/Index.php.
2. Науковий вісник НАВС [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.naiav.kiev.ua/pages/biblio/visnik>.
3. Психологічний словник [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://amazonkat.narod.ru>.

4. Світ психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту. [http:// www. psychology.net.ru](http://www.psychology.net.ru)
5. American journal for fundamental, Applied and Experimental Researches [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://journal.ua-usa.org>.
6. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farplless.org>.
7. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farplless.org>.